

Anna M. Louw,
'n Geseënde Dag.
Nege Verhale, p. 52- 68
Kaapstad, 1969

Dat soort liefde

Ineengedoken achter een dichte, haag van oude cipressen en omgeven door armetierige struiken en lappen afgestorven grasland, staat *Bella Vista* aan een stille straat tegen de berghelling – een logge Victoriaanse woning, al lang te groot en ongerieflijk voor de moderne manier van leven en nu – net als haar soortgenoten– dienstdoend als ‘rustoord’ voor bejaarden.

Om half elf 's ochtends wanneer de geur van aangebrand vet en vers gebak zich al van de keuken naar de vertrekken gelijkvloers begint te verspreiden, beklimt huishoudhulp Eunice, de dikke Bantoevrouw, voor een derde keer de trap en klopt op mevrouw Anna Pichlers deur. Als er geen antwoord komt, steekt ze haar hoofd om de hoek van de deur om te horen of ze nou het bed kan opmaken. Mevrouw Pichler zit in een roze zijden pyjama roerloos op de rand van haar bed, haar sterke, gerimpelde bovenarmen bloot, haar sterke, oude voeten zonder pantoffels. Ze draait onwillig haar hoofd en kijkt Eunice zo boos aan dat Eunice de deur weer haastig dichttrekt en overdreven hoofdschuddend de trap afgaat. In de twee jaar dat ze hier werkt is ze al wel vertrouwd geraakt met de gewoonten en eigenaardigheden van rijke, oude witte mensen, maar de oude ‘madam’ is té vreemd.

Anna Pichler blijft op de rand van haar bed zitten. Waarom je ook aankleden als niemand om je geeft of zelfs niets van je verlangt? Waarom, wanneer het leven niks anders te bieden heeft dan eten en slapen? Niet dat ze hier in deze oude zwijnenstal, waar ze haar naar toe hebben gebracht, meer eet van de varkensdraf die op tafel komt, dan strikt nodig is om lichaam en ziel bij elkaar te houden. Zij die altijd zo kieskeurig met haar eten was, wier trots het was om haar kinderen en vrienden vorstelike maaltijden voor te zetten, moet nu eten wat in de muffe oude keuken bij elkaar geflanst wordt! Foei! En Heinz telt daar ook nog een schandalige, een buitensporige som geld voor neer! En dat alles alleen omdat ...

Anna Pichler omklemt haar trotse, oude gelaatstreken met haar handen en tranen van smart glippen door haar vingers en rollen koeltjes over de binnenzijde van haar armen. Tranen en niemand die er iets om geeft. Geen sterveling die op deze kerstdag naar haar aanwezigheid verlangt, niemand die haar nodig heeft!

Feitelijk is dit de angel die de afgelopen jaren steeds dieper is gaan steken: dat niemand haar meer nodig heeft – zij die haar leven lang met buitengewone overgave dienst is geweest. Nu op deze kerstmorgen komt Anna Pichler, terwijl ze op de rand van haar bed zit met om zich heen de ongeopende kerstgeschenken die ze de vorige avond gekregen heeft, tot de conclusie – niet voor het eerst, dat is waar– dat ze nu het eind van haar aardse parcours heeft bereikt. Zó'n lang parcours: zesenzeventig jaar. Te lang, te lang! Want in deze jongste jaren, akelige jaren, deze ongewenste, vervloekte jaren verloor ze alles wat ze in een leven gewonnen had. Daarom is deze ochtend voor haar alsof ze het eind van een doodlopende steeg bereikt heeft, een steeg waar ze als jong meisje terecht kwam nadat ze uit de oude boerenwoning in Westfalen vertrokken was.

De muren van de woning zo laag dat je in de keuken nauwelijks rechtop kon staan, maar flink verstevigd met houten stukken versterking; de grijze dakranden waaraan haar vader 's zomers trossen tabaksbladeren te drogen hing; een werkpaard van een vader, een zwakke, klagerige moeder en zes kinderen met wie ze wedijverde om een flintertje aandacht.

Dan op een koude lentedag, met het glazuur van dun vuil ijs op de onverharde wegen en de vijvers, de dood ... En een zwarte krans aan de voordeur van hun woning. In een bliksemschicht het besef dat zij als oudste dochter de aangewezen persoon is om de plek van de moeder in het huis te vervullen. Als honing vergaarde ze het jaar erop in haar twaalfjarige hart de wetenschap dat zij hen verzorgt, dat ze naar haar opzien, haar nodig hebben, op haar gesteld zijn, en dat zij hun met overgave van dienst was. Maar haar vader nam onbetamelijk snel een tweede vrouw en de akelige stiefmoeder pakte alles van haar af en gaf haar niks terug ...

De herinnering aan het verre verleden is ineens zo pijnlijk dat Anna Pichler haar met geweld onderdrukt en bevend het papier begint open te scheuren waarin haar kerstgeschenken verpakt zijn. Zoals altijd was het hele gezin gisteravond bij de kerstboom: Heinz en Lena en hun twee kinderen, haar dochter Martha met haar man en twee kinderen, en natuurlijk de beide andere oma's, weduwen, grijze, onbezielde sukkelaars zoals Anna Pichler hen altijd al had ingeschat. Er waren meer geschenken voor haar dan ooit tevoren en

ze weet heel goed waarom. Het was uit medelijden en schuldgevoel, omdat ze haar in dit onwelriekende oude huis gestopt hebben. Medelijden! Laat ze stikken in hun medelijden! Toen ze gisteravond het ene na het andere pakje kreeg, wenste ze op dat moment te mogen sterven. Martha was het opgevallen. 'Heeft Mutti vandaag wel haar pillen ingenomen?' fluisterde ze. 'Morgen moet Mutti maar thuis blijven en uitrusten...'

Thuis? Is dit dan een eigen huis? En rusten. Wie wil er nou eindeloos rusten?

'Pillen!' had ze minachtend geroepen, 'die heb ik mijn leven lang niet nodig gehad, want ik was altijd gezond en sterk.'

En ja, ze wás altijd gezond en sterk – tot op de dag van vandaag. Nog maar een halfjaar geleden nog heeft ze een dag lang staan koken en bakken om Heinz al die lekkernijen waar hij van houdt op zijn verjaardag voor te zetten: *Marillenknödel* maakte ze en *Nusstorte* en *Pfannkuchen* zoals niemand het haar na kan doen. Ze is nog sterk, maar tegenwoordig heeft niemand haar meer nodig en het is die bittere wetenschap die gisteravond, zoals een paar keer eerder al, als grijze wolken door haar hoofd ging en haar dingen liet zeggen die ze vroeger onderdrukt zou hebben.

'Ik heb géén geschenken meegebracht,' had ze gisteravond triomfantelijk gezegd. Dat geeft niet, hadden ze een tactvolle verontschuldiging voor haar bij elkaar gefleemd, ze was de laatste tijd immers niet zo sterk geweest, volgend kerstfeest zou het weer anders zijn. Ze had leedvermaak bespeurd in de domme blauwe oogjes van haar schoondochter en haar schoonzoon had gelachen met die dun-lippige glimlach van hem.

'Ik *wilde* geen geschenken regelen!' had ze scherp gezegd. 'Waarom zou ik? Jullie hebben allemaal een hekel aan me en willen me dood hebben!' Daarop begon ze weer, al wilde ze het niet, met haar lichaam heen en weer te wiegen, en terwijl de tranen vloeiden, iets te zoeken om kapot te maken. Tegelijkertijd wilde ze lachen om de schrik in ogen. O, ja, ze had wel gezien hoe veelzeggend ze naar elkaar keken. Denken ze dan dat ze een idioot is? Alles, alles ziet ze, weet ze! Tjongejonge!

Toch had ze gisteravond gewenst dat ze een pil had, want soms neemt ze de pillen tóch wel in. Dan bedaart het kolken in haar hoofd en slaapt ze diep en droomloos. Maar wanneer ze daarna wakker wordt, voelt ze zich zwak en oud zoals nu...

Nee, ze zal de pillen alleen innemen wanneer *zij* het wil. Ooit wilde die slapjanus van een directrice haar dwingen totdat zij op een dag het glas met water tegen de muur gesmeten had. Nou is de directrice wel voorzichtiger, zet de pillen alleen maar op het nachttafeltje.

Soms neemt ze er wel een, maar de meeste verstoppt ze. Ze heeft er al twintig bij elkaar in een doosje onder het papier van haar diepste kastlade.

Vandaag zal ze geen pil nemen, want ze wil helder kunnen denken. Ze wil besluiten, ja tot een besluit komen of ze nú op het eind van haar aards parcours is aanbeland.

Met zorg kleedt Anna Pichler zich aan: haar gebloemde japon, haar donkerblauwe wandelschoenen, haar lichtblauwe strooien hoed. Voor ze de kamer verlaat, gooit ze de fles, met kristallen, die haar schoondochter haar voor in bad gegeven heeft, en het reukwater van haar schoonzoon het raam uit. Ze buigt zich over de vensterbank en kijkt triomfantelijk hoe de flessen beneden op het vergane plaveisel in stukken spatten. Zo!

Nieuwe moed welt in haar op. Ze voelt zich ineens minder mat. Ze wil weg uit dit oude huis. Er zal toch wel iemand zijn die haar vandaag op deze kerstdag wil ontvangen. Ze heeft dan wel geen uitnodigingen gekregen, maar haar vrienden gaan er natuurlijk van uit dat ze de dag bij haar kinderen doorbrengt. Ze heeft toch zeker nog vrienden: de landgenoten hier die net als zij en haar kinderen in die donkere tijden uit het geliefde vaderland naar het nieuwe land moesten vluchten. Ha, ze zagen tegen Anna Pichler op, die met zo weinig moeite een plek voor haar en haar kinderen in het nieuwe land veroverde. Veel van hén hielp ze ook. Velen leunden op haar, zijn haar dank verschuldigd.

Bovendien, denkt Anna Pichler in bittere berusting, terwijl ze de trap afloopt, is haar hier in dit oude huis de les gelezen – dat oude mensen, net als jonge kinderen, onderdanig moeten zijn. Onderdanig? Zij? Ze struikelt bijna, zodat ze de wankele trapleuning vast moet grijpen om niet te vallen. Dáárom neemt ze het doosje met de opgespaarde pillen mee – enkel voor het geval de verraderlijke wolk in haar hoofd haar dingen laat zeggen en doen die een ... onderdanig oud mens niet passen.

Eigenlijk hoort ze toestemming te vragen, maar ze glipt stilletjes en ongezien een zijdeur uit en aarzelt een ogenblik op straat voor ze linksaf gaat en de helling naar de flats oploopt waar weduwe Frau Rehder woont – het als een uitgeblust wezeltje zo angstige mensje dat twintig jaar geleden als medevluchteling meer dan eens een beroep moesten doen op Anna Pichlers welwillendheid. En vroeger was Frau Rehder wel dankbaar. Anna Pichler was altijd een geëerde gast in haar huis en zij was altijd een en al erkentelijkheid, zelfs later toen haar eigen zoon ook iets bereikt had. Vandaag de dag is Frau Rehders situatie zelfs gunstiger dan de hare, want háár zoon was nooit getrouwd, woont tot op de dag van vandaag bij haar en zorgt voor het verschrompelde oude wezeltje alsof ze het kostbaarste bezit op aarde is.

Er was een tijd, denkt Anna Pichler en zij neemt het onstuimig kloppen van haar hart voor lief, dat ook zij de belangrijkste persoon in het leven van haar zoon was. Hoe had ze niet voor hem gezorgd! Ach Gott! Anna Pichler kruist haar armen voor haar borst alsof zij iets vertroetelt. Hoe had ze hier in dit vreemde land niet een haven, een stukje thuisland voor hen gerealiseerd! Tjonge, dat waren mooie dagen! Maar toen ... zijn huwelijk tien jaar geleden met een vrouw van hier. En sindsdien werd het alleen maar erger.

Een brandend verlangen naar Heinz overweldigt haar zo dat ze zich na een ogenblik nadenken weer omdraait naar de bushalte. Ze zal zich vandaag op Heinz' mededogen richten. Goeie genade, is ze tot hier gekomen – mededogen! Ze zal onderdanig zijn en de grote liefdesschuld aan haar zal Heinz ook niet vergeten, dat durft hij ook niet. Maar, terwijl ze in de bus zit, vermenigvuldigen zich in haar hart bittere herinneringen aan miskende liefde. Onverklaarbaar!

Zelfs ... zelfs de Heilige Maagd ...

Een tijdje na het tweede huwelijk van haar vader begon ze al haar verworpen liefde aan de Maagd te schenken. Ze zocht alle beelden in het dorpje op en maakte ze met eerbied schoon: dat bij de fontein waar trekdieren konden drinken, dat bij de ingang van het dorp, dat op de begraafplaats en ook dat op de speelplaats van de school. In de lente ging ze de eerste sneeuwkllokjes en viooltjes plukken en in potjes onder de beelden zetten. Ze nam verzorgingsmaatregelen voor de winter door zomerbloemen tussen de bladen van een oude Bijbel te drogen. En ze wachtte lang op een teken dat de Maagd zich bewust was van haar opoffering.

'U moet mij op een bijzondere wijze beminnen, o Heilige vrouw,' bad ze soms, 'want ik dien u op een bijzondere wijze.'

Maar naarmate de tijd verstreek zag ze dat de Maagd aan haar niet de voorkeur gaf boven anderen. De schoolkinderen die roekeloos rondom het beeld ravotten, zelfs de jongen die met een katapult stukjes brood op het beeld afschoot, waren gelukkiger dan zij.

'Zuster,' vroeg ze op een dag aan hun onderwijzeres, 'wat moet ik doen om de Heilige Maagd te behagen? Ik doe al zo veel, maar zij heeft voor mij geen voorkeur boven de andere kinderen.'

'Anna, Anna...' berispte zuster Berthe haar streng, 'een mens mag niet proberen de Maagd om te kopen.' En zij was huilend weggelopen, kwaad over de bittere afwijzing en ze had haar belangstelling voor de Heilige Maagd tot op de dag van vandaag verloren ...

Kort voor twaalfen nadert Anna Pichler aarzelend het gerieflijke huis waar haar zoon Heinz met zijn gezin woont. Het is drukkend warm en ze kijkt reikhalzend uit naar de veranda – beschut als een prieel.

‘Wo ist der Vater?’ vraagt ze de kinderen die op het grasperk spelen. Ze kijken haar niet begrijpend aan, want ze verstaan geen Duits.

‘Waar is jullie vader?’ herhaalt ze geïrriteerd.

‘Pappa is de andere oma aan het halen,’ zegt het jongetje.

‘Ach, so?’ stoot Anna Pichler uit. Een buitengewone afgunst snijdt door haar heen. Ze nodigen dus die kleurloze oude sukkelaar uit, terwijl zij ...

Maar ze beheerst zich en wordt weer onderdanig.

‘Und die Mama?’ fluistert ze.

‘In de keuken,’ geeft het kind te kennen dat het deze keer toch wel verstaan heeft en hij kijkt verlangend weg naar zijn speelgoed.

Wanneer ze haar schoonmoeder ziet, keert Lena zich onthutst van het fornuis om. *‘Mutti? Hoe is Mutti hier gekomen?’*

‘Met de bus,’ zegt Anna Pichler met een scheef lachje, *‘om jullie een vrolijk kerstfeest toe te wensen. Waarom niet? Maar nou is het zo warm en voel ik me zo afgemat dat ik graag een beetje wil uitrusten ... in mijn oude kamertje.’* Weer die ontredderde uitdrukking in Lena’s domme blauwe ogen. Een uitdrukking die zij herkent van de drie maanden die ze hier woonde na de keer dat ze in haar flat zo ziek geworden was en ze besloten hadden dat ze niet meer alleen kon wonen.

‘Maak je niet druk, Lena,’ zei ze met een cynisch genoeg, *‘ik heb vanochtend een pil ingenomen.’*

‘Nou ja,’ zegt Lena voorzichtig, *‘dan moet Mutti maar uit komen rusten.’*

Het kamertje ruikt naar rozen en het bed is zo zacht, zo zacht. Tegen de muur, boven de schrijftafel, hangt haar lievelingsfoto van Heinz, genomen in zijn studententijd. Ze strekt zich uit op het bed en vestigt haar ogen op de portretfoto. Onvermijdelijk denkt ze aan de maanden dat dit haar kamertje was. Kon ze toch maar weer hier komen wonen, hier in dit fijne en keurige kamertje waar ze dicht bij Heinz en haar kleinkinderen kan zijn! Wat voor zonde heeft ze dan begaan om van het paradijs uitgesloten te worden? Wat voor een? Alles wat ze deed of zei was slechts uit liefde. En toen stookte Lena, de indringster, Heinz tegen haar op. Zelf verzette ze zich, want ze was immers nooit iemand geweest om zich zomaar

over te geven. En toen –het is ongeloofelijk– zei Lena dat Heinz tussen haar en zijn moeder moest kiezen. En Heinz ...

Nee, het was Lena die *Bella Vista* bedacht, niet Heinz. En dat kan ze Lena nooit meer vergeven.

Maar wat scheelt haar toch? Had ze niet besloten onderdanig te zijn? Ze gaat Lena nu om vergiffenis smeken zodat ze weer terug mag komen naar dit vreedzame, welriekende kamertje.

Daarom praat ze zacht en vleidend als ze weer de keuken ingaat. 'Lena, ik wil je een grote gunst vragen. Mag ik weer hier komen wonen? Ik zal stil zijn en alles doen wat je zegt. Alleen maar hier komen wonen, Lena,' verduidelijkt ze geestdriftig tegenover Lena's strakke gezichtsuitdrukking, 'alsjeblieft, Lena, al is het maar voor een paar dagen. Ik zal in elk geval gauw sterven, Lena.'

'Maar Mutti!' zegt Lena geschrokken. 'We hebben het toch uitgeprobeerd.'

'Lena,' soebat ze wanhopig, 'ik smeeek je, Lena ...'

Ze pakt Lena's slappe, klamme hand en plengt er tranen op.

'Nee,' fluistert Lena radeloos, 'nee'.

'Ik blijf hier,' zegt Anna Pichler gebiedend. 'Het is de woning van mijn zoon en veel van de meubels zijn nog van mij.'

'Nee,' stoot Lena uit, 'dat kán niet. Dan moeten de Duitse meubels maar ...'

'Also!' vat Anna Pichler samen en fel heft zij met een trots gebaar het hoofd, dan is dit afgehandeld. In dit huis zet ik geen voet meer.'

'Mutti!' roept Lena haar achterna, 'waar gaat Mutti naar toe? Wacht tot Heinz komt, hij kan Mutti met de auto ...'

'Ik kan me zelf wel redden.' zegt Anna Pichler boos, 'en ik heb ook goede vrienden. Also – smakelijk kerstdiner!'

Ze commandeert de kinderen, die nog buitenspelen, mee te lopen naar een straatcafeetje waarvan ze weet dat het zelfs op kerstdag open is. Hier koopt ze lolly's voor ze, precies omdat Lena snoep verbiedt. Zo wil ze Lena's heerschappij een klein beetje dwarsbomen.

'Vlug opeten!' spoort ze de kinderen aan. 'Jullie oma wil jullie toch ook iets geven op kerstdag, *nicht?*'

Ze wacht tot ze hun lolly's gulzig verschalkt hebben. Dan pakt ze de afgekloven stokjes en stopt ze in haar handtas als bewijs van haar machtsgreep.

‘*Auf wiedersehen!*’ roept ze bijna vrolijk naar de kinderen. ‘En nou gauw naar huis.’ En ze stapt vlug door naar de bushalte.

Het is al bijna een uur als ze het voordeurbelletje van Frau Rehder laat klinken. Vermoeid leunt ze tegen de deurpost en wacht tot iemand opendoet, want ze twijfelt er niet aan dat de deur zal worden geopend. Frau Rehder zal haar ontvangen, zal deze kerstdag veel klaarmaken, zal haar zeker allerlei vaderlandse lekkernijen voorzetten. Frau Rehder zag nog altijd tegen haar op als een meerdere. De deur blijft dicht, al belt ze verschillende keren aan. Telkens hoort ze binnen alleen het klagende gemiauw van Frau Rehders kat. ‘n Enorm verdriet komt over haar. Buitengesloten! En Frau Rehder, wie weet, ergens naar een gezellige bijeenkomst samen met haar zoon ...

Terwijl ze de helling weer afloopt, komt de gedachte bij haar op dat Frau Rehder wel thuis was, maar niet voor *háár wilde* opendoen. Die gedachte wordt een brandende overtuiging. Ze heeft haar vast en zeker door het raam zien aankomen en de deur voor haar dicht gedaan. Dat die lamzak zoiets durft te doen!

Also, het is over met Anna Pichler, over en uit! Maar toch, terwijl ze doelloos de straat afloopt, overmant haar het verlangen naar de verkwikkende omgang met haar vrienden die vroeger haar deel was. Iets in haar roept luid en onophoudelijk om maar één uurtje van die oude dagen toen zij overal een geziene gast was, degene die als eerste voor partijtjes werd uitgenodigd, de geestigste vertelster, de gewildste gastvrouw van de groep landgenoten die, zoals zij, uit het vaderland gevlucht waren. Altijd was haar gebak het meest exquisite, waren haar geschenken het meest artistiek en altijd was ze ervan overtuigd dat zij op een heel bijzondere wijze bewonderd en, ja, ook bemind werd. Wat betekent dít verraad dan nu?

Het is waar, in het verleden waren er al voorvallen. Frau Reckenburg –huichelaarster die ze altijd al was– zei op een dag zulke vreemde dingen, nadat zij geklaagd had over de trouweloosheid van haar kinderen sinds ze getrouwd waren.

‘Wat wil je dan, Frau Pichler? Gun je je kinderen hun onafhankelijkheid niet?’

Ze had uitgelegd dat ze enkel maar uit liefde sprak en dat haar een grotere dankbaarheid toekwam. Daarop had Frau Reckenburg scherp gezegd: ‘Voor liefde moet een mens geen beloning vragen.’ En Frau Nisse die er ook bij was, had gezucht: ‘Als de kinderen groot zijn, moeten we afscheid van ze nemen. Hebben we ons niet allemaal opofferingen getroost voor onze kinderen?’ Zelfs Frau Rehder –belachelijk schepsel– knikte alsof ze ermee instemde al woont ze tot op vandaag de dag nog veilig bij haar zoon. Ze voelde zich die dag, herinnert ze

zich nu, verslagen vanwege het tegen haar verenigde front en wilde aanstalten maken om te vertrekken, maar ze hadden haar weer gepaaid en ze was gebleven en was alles in het gezellige samenzijn vergeten.

De gedachten aan de gezellige uren, aan een met lekkernijen overladen tafel, gedekt met het fijnste porselein uit het vaderland, betoveren Anna Pichler nu zo dat ze werktuiglijk de weg naar het huis drie straten lager inslaat waar Frau Reckenburg nog woont. Sinds haar kinderen getrouwd zijn, verhuurt zij een paar kamers aan door kostgangers van haar keuze. Misschien zijn er vanwege kerstdag een paar vrienden bij Frau Reckenburg. Ze zal tussen hen in gaan zitten en zich vriendelijk opstellen. Als vanouds zal ze hun grappen vertellen; over Lena's gezichtsuitdrukking bijvoorbeeld, toen ze geen kerstgeschenk van haar kreeg, of over de lolly's die ze de kinderen gaf om Lena te treiteren. Het bewijs heeft ze immers in haar handtas.

Zo geboeid door haar gedachten, haar hele wezen hunkerend naar zelfs het geringste schilfertje genegenheid die altijd haar grootste behoefte was en aangevuurd door de verbittering over haar kinderen, voelt ze in de middaghitte de gespannenheid van haar lijf nauwelijks.

Om half twee maakt ze het hekje van Frau Reckenburgs tuin open. Een klein vet, goudbruin worsthondje springt op van de veranda en blaft luidruchtig.

'Putzi!' roept Anna Pichler. *'Kennst du mich nicht mehr? Putzi, du liebes ...'* Maar het hondje blaft zo dreigend dat ze het hekje haastig weer dicht doet. De ramen staan open, er moet iemand thuis zijn. Maar, och, dat Putzi haar niet meer kent!

'*Ruhig*, Putzi!' roept Frau Reckenburg en ze verschijnt in de voordeur.

'Frau Pichler!' roept ze verbaasd.

'Ah! Frau Reckenburg!' roept Anna Pichler met groot enthousiasme, *frohe Weihnachten!* Vrolijk kerstfeest! Putzi wil me zowaar bijten!' Ze duwt het hek open en loopt met uitgestrekte armen op haar oude vriendin af.

'*Frohe Weihnachten!*' mompelt Frau Reckenburg verdwaasd, 'waar kom jij nou vandaan, Frau Pichler, zo in de middag? We zitten net aan tafel.'

'Zijn de anderen ook hier?' vraagt Anna Pichler nieuwsgierig en de opwindning welt weldadig in haar op.

'Frau Nisse, Frau Rosenthal, en Frau Rehder hebben samen met mij het kerstdiner voorbereid,' zegt Frau Reckenburg.

‘*Ach so?*’ roept Anna Pilcher gretig, ‘dan kan ik hen ook begroeten!’

‘Je ziet er moe uit,’ zegt Frau Reckenburg, ‘wil je niet in mijn kamer uitrusten?’

‘*Ach nein!*’ wijst Anna Pichler het aanbod minachtend af, ‘wie wil er nou op kerstdag uitrusten? Misschien,’ schertst ze grimmig, ‘heb je zelfs wel een etensrestje voor me – wat Putzi niet wil hebben.’

‘Natuurlijk. Dat spreekt vanzelf,’ mompelt Frau Reckenburg, ‘maar je kunt toch eerst uitrusten. Heinz belde net op en zei dat ik het hem moest laten weten wanneer je hier misschien komt opdagen. Ze maken zich zorgen over je. Je kunt zo toch niet alleen rondlopen. Kom eerst uitrusten.’

‘*Unsinn!*’ roept Frau Pichler boos, ‘je laat Heinz helemaal niks weten. Ik mankeer niks. Mag ik naar binnen om de anderen te begroeten?’

‘Heinz zei ...’ dringt Frau Reckenburg aan.

‘Als je Heinz belt, ben je mijn vriendin niet meer,’ zegt Anna Pichler en de grijze wolk begint zich door haar hersens te verspreiden, ‘maar het kan zijn dat de anderen zich nog wel herinneren wat ze mij schuldig zijn.’ Ze haast zich naar de welbekende eetkamer.

Liefde, vriendelijkheid, sympathie –alleen een schilfertje ervan wil ze, móét ze hebben.

De andere drie staren haar sprakeloos over hun etensborden aan en het is haar duidelijk dat ze elk woord tussen haar en Frau Reckenburg afgeluisterd hebben.

‘*Guten Tag!*’ fluistert ze bijna geluidloos. ‘*Frohe Weihnachten ...*’ Frau Rehder staat vlug op en mompelt ‘*Frohe Weihnachten*’, maar het lijkt dat Anna Pichlers verschijning met haar afgematte gezicht, boze ogen en witte haren die nu slordig onder haar blauwe strooien hoed uitpieken, de andere twee met stomheid geslagen hebben. In de drukkende stilte horen ze hoe verderop de telefoonhoorn van de haak wordt gehaald en er een nummer wordt gedraaid.

‘*Sie ruft doch an!* Ze belt Heinz tóch,’ stoot Anna Pilcher uit en het verraad aan haar is nu compleet.

‘*Also!*’ zegt ze smalend, ‘dan ga ik nu. Smul maar tot je vol zit, jullie ouwe wijven!’ Ze buigt spottend en stapt vlug naar buiten, langs Frau Reckenburg die haar tevergeefs achterna roept, langs de keffende Putzi en de warme straat op.

Het is ongelooflijk! O, was ze maar nooit geboren! Kon ze enkel maar terug ... door de nevels van het verleden naar de schim van haar moeder; in deze uiterste verlatenheid weer een met haar worden. Maar die gedachte helpt niks hier op de warme straat waar de

middagzon zo steekt dat ze zich half bedwelmd voelt en haar ledematen zo zwaar zijn als nooit tevoren in haar leven.

De dringende behoefte te rusten doet haar denken aan een armetierig oud parkje een straat verder: niks meer dan een lapje gras omgeven door een paar eucalyptussen waar een of twee houten banken onder staan. Ze hoort de hitte zacht zingen door de zuiverblauwe lucht en achter dat zingen een gemurmel als van mensenmenigten die aan feestelijke tafels zitten. Haar snikken zetten zich zo sterk in haar keel vast dat ze door iets in haar binnenste gealarmeerd wordt. Bevend zoekt ze in haar handtas naar het pillendoosje en haalt er twee uit die ze bij een kraan in het midden van het grasperkje inslikt. Daarna strompelt ze naar een van de banken en strekt ze zich op de houten planken uit.

Twee verwaarloosde bruine kinderen staan naast haar als Anna Pichler die avond om zes uur loom in beweging komt op de houten bank. Ze komt moeizaam overeind, de kinderen rennen geschrokken weg en gaan een eind verder op het grasperk zitten vanwaar ze haar met grote nieuwsgierige ogen in de gaten houden. Het is nu koeler, een paar vogels tjilpen schrillend in de eucalyptussen, het kolken in haar hoofd is bedaard en ze raakt doortrokken van de moeë gelatenheid die altijd op de pillen volgt. Haar oog valt op de twee bruine kinderen die haar nog met onvermoeide aandacht zitten te beloeren. Mager en vuil zijn ze, ongewenst wrakhout van het leven, net als zij. Ze zoekt een paar muntstukjes in haar handtas om hun te geven. Het is iets wat ze vaker doet. Ze vindt het plezierig om het licht van verrassing te zien in de zwarte oogjes en de onderdanige woordjes van dank en erkenning te horen.

‘Kom!’ roept ze en ze steekt haar hand uit. Ze bewegen niet, kijken alleen grinnikend naar haar en even later steekt een van hen voorzichtig zijn tong naar haar uit.

Haar hand valt slap op haar schoot, ze buigt haar hoofd en blijft zo zitten. Na een poosje staat ze vermoeid op. Tegen deze tijd hangt de zon op een zomerse dag laag boven de zee en er groeit een dun paars licht tegen de bovenste kruinen van de berg. Lager op de hellingen staan de dennenbossen op donkergroene plekken samengedromd en sturen een wonderlijke belofte van rust en koelte naar de asfaltwegen beneden. Naar het onderste gedeelte van zo’n bos begint Anna Pichler nu doelgericht maar moeizaam omhoog te klimmen. In vroeger jaren toen ze nog gelukkig was, klauterde ze dikwijls samen met haar kinderen op naar het bos. Ze zaten op de dichte dennennaaldenkussens, ieder met zijn eigen gedachten. Dan mijmerde ze dikwijls over het verleden in het vaderland en soms ook wel over de arme Hilmar die achtergebleven was, zich niet kon losmaken van het leven daar –

misschien ook omdat de banden tussen haar en hem toen al zo broos waren. Want Hilmar was nooit haar gelijke geweest. Ze was altijd zoveel sterker, hartstochtelijker. Ze had arme Hilmar altijd een beetje geminacht.

Als Hilmar nou hier was geweest, zou hij misschien te elfder ure een troost voor haar zijn. Als hij nou hier was geweest, zou ze hem om vergiffenis gevraagd hebben en hem gesmeekt hebben haar weer te beminnen zoals vroeger. Maar ze hadden sinds de oorlog nooit meer iets van hem gehoord, want Hilmars beenderen lagen al te vergaan in de vruchtbare aarde van het vaderland.

En zij? Zij zal onder de dennen op het zachte naaldenmatras gaan liggen nadat ze eerst bij een beekje dat ze kent, gedronken en verkwikking gezocht heeft.

Wanneer Anna Pichler het bos bereikt is het al schemerdonker. Er staan enkele sterren aan de avondhemel, helder en gezaghebbend zoals de sterren van het vaderland nooit schijnen. Lang moet zij haar hand onder het flinterdunne stroompje krommen voor ze genoeg water heeft om de rest van de pillen te slikken. De directrice zou zich verbaasd hebben over zo'n geduld. Daarna zoekt ze in haar handtas twee stokjes van die ochtend uit en die legt ze in de vorm van een kruis over elkaar.

Wanneer ze uiteindelijk roerloos op de meegevende dennennaalden ligt, drukt ze het kruis tegen haar hart en luistert een ogenblik betoverd naar het geschreeuw van een nachtvogel.

'U heeft mij verworpen, Moeder Maria,' fluistert ze verwijtend, 'maar straks zal uw Zoon zich over mij ontfermen, want het is over met Anna Pichler, over ...'

1954

Vertaling: Michiel Angenent

December 2022
